

Collateral Confirmed

פרשיות בהר בחוקתי תשע"ז

LEVITICUS

PARASHAS BECHUKOSAI

26 / 42-46

⁴² I will remember My covenant with Jacob and also My covenant with Isaac, and also My covenant with Abraham will I remember, and I will remember the Land. ⁴³ The Land will be bereft of them; and it will be appeased for its sabbaticals having become desolate of them; and they must gain appeasement for their iniquity; because they were revolted by My ordinances and because their spirit rejected My decrees.

2a

Rabbi Munk

The name of יעקוב, Jacob, is written in its full form, with a vav מלא Rashi comments that this form appears five times, whereas the name of the prophet Elijah appears five times without the normal vav as its final letter, חסר [אליהו in place of אליהו]. This symbolizes that Jacob kept one of the letters of Elijah as a pledge to insure that he would proclaim the deliverance of his children. Why five

26

As Mahara' of Prague explains, Jacob demanded that Elijah must never leave this world without having fulfilled his Messianic mission to reconcile the parents to their children and the children to their parents (end of Malachi). To accomplish this, he must bring back those who are far from Judaism and bring harmony to the Jewish nation. Thus, Elijah will be the great forerunner of Israel's deliverance and the appearance of the Messiah (end of Edios). By giving his hand [five fingers] as a pledge for Jacob, Elijah guaranteed the promise. Jacob was the one who first began the story of Jewish exile — in Egypt. This gave him a special concern over the future of his descendants in exile. Jacob also prepared for Elijah's Messianic task by the way he made peace among the members of his large family. Therefore, he was most the suited to ensure the future of the coming deliverance (Netzach Yisrael). (See the commentary to Deuteronomy 18:20.)

3

מב. וזכרתי את בריתי יעקוב

רש"י: בחמשה מקומות נכתב מלא ואליהו חסר בחמשה מקומות יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו.

"כל יעקב חסר בר מן ה', וכל אליהו כתיב בוא'ו בר מן ה' למה? ללמדך שאליהו בא וגואל זרע יעקב שנאמר (מלאכי ג' כ"ג) 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא' (מדרש חסרות ויתרות - מדרשי הגניזה בתי מדרשות כרך ב' עמ' רמ"ג ושי').

בעוד ארבעה מקומות כתוב "יעקוב" מלא (בר"ו יתירה) וכולם בספר ירמיה, ל' י"ח; ל"ג כ"ו; מ"ו כ"ז; נ"ט י"ט. לעומתם כתוב בחמשה מקומות "אליה" חסר (בלי ו"ו), ארבעה בפרק הראשון של מלכים ב' בפסוקים ג', ד', ח' ו"ב ועוד פעם במלאכי ג' כ"ג. רמז שיבוא אליהו לבשר לעם ישראל את הגאולה כנאמר במלאכי (שם) "אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא." (ז)

(ז) בארבעה מתוך החמשה מקומות, בהם נכתב "יעקוב" (מלא) מדובר בגאולת ישראל ובשיבתו לארצו. רמז לו"ו שגלוקחה מ"אליהו" כערבון שיבשר הגאולה לבני יעקב.

ה"י שער

4

גם יש לדעת מה שנאמר כאן יעקב מלא בוא"ו, ורש"י ביאר שלקח ערבון מאליהו הנביא שיבוא ויבשר גאולת בניו, אך יש לדעת מדוע דוקא יעקב נטל המשכון מאליהו.

6

תקומ

משה

בחקותי

חיי

ונראה דהנה אמרו חז"ל (נצח מניעם ל"ג ע"ג) אין ישראל נגאלין אלא בזכות המשנה, שהיא תורה שבעל פה עיי"ש, ויעקב שהוא עמוד התורה שמסר נפשו עליה, ולא שכב לישן כל י"ד שנה שהיה בבית המדרש של שם ועבר, לכן הקדים הכתוב בפסוק זה שדיבר על גאולתן של ישראל, את זכותו של יעקב אבינו, לפי שבזכותו, היינו בזכות התורה שבעל פה, יגאלו בני ישראל מגלותם.

וזה מה שאמרו שלקח יעקב משכון מאליהו הנביא, כי אליהו הנביא עתיד לברר הספיקות שבתורה, וכמו שאמרו חז"ל אליהו עתיד לדרוש פרשה זו (מנחות מ"ה ע"ב), וכן אמרו (נצח מניעם ג' ע"א ועוד) יהא מונח עד שיבוא אליהו, ולכן יעקב שהוא עמוד התורה, לקח

תוספת ברכה

258

קרוב קודם, כלומר, כל מי שקורבתו במשפחה יותר קרובה עליו החובה לגאול. הנה ידוע, כי יעקב יותר קרוב למשפחת ישראל מאשר אברהם ויצחק כי הוא האחרון באבות וקרוב ראשון למשפחת ישראל, כי הוא נחשב לישראל לאב, ויצחק לאבי האב, ואברהם לאבי אב האב, ולכן עליו יותר החובה להשתדל בגאולתם, ויען כי כאן בפסוק זה בפסוק וזכרתי מכוין לענין הגאולה, כמו שכתבנו, חשיב לראשונה את יעקב אשר עליו ביותר החובה לגאול, ולכן גם ערך הזכות בזה קרוב לו יותר להגן, ואחריו החובה על יצחק ואחריו על אברהם, ולכן זכר את שמותיהם לפי ערך חובותיהם בזה. ואין ראוי ממש שזכר השמות כסדרם, כי שם לא איירי בענין גאולה כי אם בענין מחילה וכפרה, ובוה כולם שוים.

ובמה שכתבנו כי דבר החובה לגאול את ישראל חלה ביותר על יעקב — עפ"י זה יתבאר היטב מה שמבואר במדרשים (הובא ברש"י כאן) טעם על מה שבא שם יעקב כאן מלא וא"ו (אחר הקרי'ת) ובשם אליהו נמצא חסר וא"ו (אליה) שנטל יעקב אות משמו של אליהו לערבון שיבא ויבשר גאולת בניו, עכ"ל, ועפ"י מה שבארנו יובן למה עשה כן דוקא יעקב ולא אברהם ויצחק, משום דעליו, כקרוב יותר למשפחת ישראל, החובה ביותר להשתדל על דבר הגאולה, לכן נזדרזו הוא להעיר על זה את אליהו. ומה שזכרנו למעלה את הפסוק יעקב אשר פדה את אברהם ופירש"י שבזכות יעקב נצול אברהם מכבשן האש — זה בודאי צריך באור, כי האבנים לא היו אברהם כדאי לזה בזכות שלו לבד, וגם מה יחס זכות יעקב לזה ולא זכות יצחק.

In this verse the Torah mentions the patriarchs in reverse order, beginning with Yaakov and concluding with Avraham. Another puzzling issue is that the name *Yaakov* is spelled as it is nowhere else in the Five Books of Moshe, with an extra letter *vav* inserted between the *kuf* and the *beis*.

Rashi comments that the *vav* is also added to Yaakov's name four times in the book of Yirmeyahu, making a total of five such additions throughout Tanach. These five extra *vavs* balance the five times in Tanach where the name *Eliyahu* is spelled "Elijah," without a *vav*. What is the connection between Yaakov and Eliyahu?

Tradition teaches that it will be the prophet Eliyahu who heralds the Final Redemption. From the *Zohar* we learn that Eliyahu is actually Pinchas the son of Elazar, of whom the verse states, "He turned away My anger from the children of Israel when he was exceedingly zealous for My cause" (Bemidbar 25:11). Pinchas courageously killed the leader of the tribe of Shimon and the Midianite princess whose public display of immorality caused a plague in the Jews' camp. God Himself attested that he had been right in taking immediate action, without waiting for due process of the law. Pinchas's swift and unequivocal rejection of this relationship between Jew and non-Jew brought a halt to the plague, and was duly rewarded: God granted Pinchas His "*bris shalom*," His covenant of goodwill.

Eliyahu, too, was distinguished by his zealousness. When fleeing for his life from the wicked Izevel, Eliyahu escaped into the desert,

where the Word of God descended upon him. When God asked what he was doing there, the prophet answered, "I have been exceedingly zealous for God, for the children of Israel have abandoned Your covenant" (Melachim I 19:10).

8

Thus, like the *bris shalom* God bestowed on Pinchas for having zealously guarded the continuity of the Jewish people, tradition teaches that the prophet Eliyahu is sent to every *bris milah*, for circumcision symbolizes the everlasting continuity of the Jewish people.

Continuity for its own sake is meaningless. The perpetuation of God's people has value only if they fulfill their mission in the world: to serve as a "light unto the nations." This is the objective of the messianic era and the Final Redemption, when all mankind will be enlightened through a universal recognition of God. This is the reason it will be Eliyahu/Pinchas — the personification of Jewish perpetuation — who will herald the end of Jewish exile and the onset of the messianic era.

As the prophet Malachi foretold:

Behold, I will send the prophet Elijah to you before the arrival of God's great day. He will renew the hearts of parents by means of their children and the hearts of children by means of their parents.

(Malachi 3:23)

Eliyahu will pave the way for "God's great day" by reuniting generations. Exile creates generation gaps, discontinuity in the narrative of the nation. With no chain of tradition to link them, each new generation of Jews in exile formulates its own set of values and ideologies, which are not bound to the legacy of its ancestors. In the end of days Eliyahu will reunite all the severed paths of the different generations,

9

closing the gaps in Jewish continuity. This he will accomplish by means of the children, for the Final Redemption will be a reversal of the normal process: the children will awaken their parents, who will in turn link up

their own parents, and so on, all the way back through the generations to Sinai.

That Eliyahu will succeed in reuniting the Jewish people is alluded in the letter *vav* of his name. Grammatically, the Hebrew letter *vav*

can be a conjunction that joins different elements in a sentence; conceptually, it represents the aspect of union and connection. The *vav* is thus characteristic of Eliyahu, who will unite and connect the generations. Yet five times in Tanach the *vav* is missing from Eliyahu's name. As Rashi explains, Yaakov "took them as collateral," to guarantee that the prophet will indeed herald redemption for Yaakov's children in the end of days (see Rashi on Vayikra 26:42).

As progenitor of the twelve tribes of Israel, Yaakov represents the totality of the Jewish people. To ensure that Eliyahu carries out his mission — that of closing the gaps in Jewish continuity which were created by the people's extended sojourn in exile — the patriarch took from the prophet the letter *vav*, symbolic of union and connection. By adding the *vav* to his own name, Yaakov guaranteed that there will be purpose to the perpetuation of the Jewish people, that with the Final Redemption, the conclusion of Jewish history will be linked and bound to its beginning. The mission for which Yaakov's progeny was brought into the world is to be a "light unto the nations." The fulfillment of this mission will bring purpose to Eliyahu's mission.

Hence God's assurance at the close of the *Tochechah*, which foretells the Final Redemption, begins with Yaakov, not with Avraham. Moreover, the process of reuniting the generations prior to the redemption will begin with the children, proceeding back through the generations. The later generations will thus link first to Yaakov, and then to Yitzchak, and lastly to Avraham.

שמן

ולא תגעל נפשי אתכם

משחת

קעד

שמן

משאני גואל אתכם שוב איני מואם ככם בסיום פרשת התוכחה: אומר הקב"ה לישראל פסוקי נחמה וכתובי (כו) (מב) 'וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם' וגו', וברשי דקדק למה נזכר 'יעקוב' בכתובי מלא בתוספת וא"ו שלא נזכר כך בתורה, ומפרש, שבחמשה מקומות נכתב יעקב מלא, ואליהו נכתב חסר בחמשה מקומות, כי יעקב נטל אות משמו של אליהו עירבון שיבוא ויבשר גאולת בניו.

ומפרשי רש"י כבר עמדו מה טעם חמשה מקומות הללו, ולא הספיק בפעם אחת ועוד צריך להביין בזה, למה נטל דוקא אות וא"ו ולא את אחר. ובפירוש צידה לדרך כתב, כי היות ואמרו חז"ל (רש"י שמת י"ז טז) נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק, וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם. והחיסרון בשמו ית' הוא שבפסוק

תיכף במוצאי שבת אנו מבקשים עבור הגאולה

כתב הסוד (אורה חיים, רצה) וז"ל: 'ורגילין להזכיר אליהו הנביא, ופירש בעל המנהיג הטעם, לפי שהוא עתיד לבשר הגאולה, ואיתא בעירובין (מג, ב), מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים, ועל כן אנו מתפללין, כיון שעבר השבת ויכול לבא שיבא ויבשרנו', עכ"ל. וכן פסק בשולחן ערוך (רצה, א).

ובמגן אברהם (סק"י) הוסיף לבאר בשם הלבוש וז"ל: 'שאינן אליהו בא בערב שבת, וגם מבעוד יום אם יש תחומין למעלה מ"י, ואם כן, דלמא הלכה יש תחומין ולא יבא בשבת, לכן אומרים במוצאי שבת, עכ"ל.

מכאן נלמד, כמה צריך האדם לצפות ולהשתוקק לביאת המשיח, שהרי תיכף בצאת השבת, כשיש מציאות שיוכל אליהו הנביא לבוא, אנו מבקשים שיבוא לבשרנו על הגאולה, ובאמת, חובה זו מוטלת על האדם לצפות לישועת ה' בכל עת, וכמו שכתב בשער הכוונות (דרושי העמידה, דרוש ו) וז"ל: 'ובאומרו כי לישועתך קוינו כל היום, תכוין לצפות ולקוות בכל יום ויום לישועתו יתברך, כדי שלא תתבייש בעת פטירתך כשיעמידוך לדן וישאלוך צפית לישועה, כמו שאמרו רז"ל במסכת שבת' (לא, א), עכ"ל.

ובפרט שיום השבת הוא 'מעין עולם הבא', וכבר השגנו את אור הגאולה של עתיד לבוא, אם כן דוקא עתה בשעת הפרידה, אנו מרגישים כמה חסרה לנו הגאולה, לכן, נבקש להמשיך את אור הגאולה לימות החול, בעוד אנו נמצאים במחיצת המלך, וכבר ביארנו, שסעודת מלוח מלכה היא הממוצע בין קדושת השבת לימי החול, ומכוחה נוכל להמשיך את קדושת השבת לימות החול, שענינה אור הגאולה, כי היא עיקר שמחתנו ומשוש לבנו. יהי רצון שזנוחה במהרה לשופרו של משיח, בגאולה השלמה והאמיתית, אמן ואמן.

(שם) 'כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק נכתב רק אותיות י"ה משמו השלם ונחסרו אותיות ו"ה. ולכן לקח יעקב אבינו ה' פעמים את האות ו', כי זה רומז לאלו האותיות החסרות משמו הגדול, והם העירובין להבטיח את כשורת הגאולה.

ולמדנו מדברי רש"י הללו ידיעה נפלאה, שהאבות הקדושים בימיהם כבר דאגו והצטערו על גלות בניהם, ועשו פעולות להבטיח את גאולתם, ולאחר חורבן הבית, אחזו בני ישראל לדורותיהם באומנות אבותיהם, ומאז ועד עצם היום הזה אנו משתוקקים ומצפים בכל לב ונפש, מתי יגאלנו ה' מגלותנו המר והנמהר ויוציאנו לאור עולם, ויהיה השם שלם והכסא שלם כאשר יבנה בית המקדש על מכונו.

וזאת למודעי אשר הגאולה העתידה אותה עירב יעקב מאת אליהו זכור לטוב, תהיה הגאולה האחרונה שתסיים את שנות הגלות לעולמי עד ולנצח נצחים, כי מהיום

ההוא והלאה שוב לא יהיה יעקב למשיסה ובניו לא יופקרו לבוזים.

והבטחה זו קבלנו מפי חכמינו ז"ל, שדרשו ללמוד אותה בפרשתנו מהפסוק האמור בריש פרשת בחוקתי, שם מבטיח הקב"ה יעודים נפלאים לישראל אשר ישמרו את מצוותיו ובחוקותיו ילכו, ואחד הייעודים הוא 'ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם' (כו יא), ודקדוק המפרשים, כיון שאמר ונתתי משכני בתוכם, ובני ישראל עומדים עתה במדרגות גבוהות שמשיגים הברכות וההבטחות המבוארים במקרא, אם כן מפני מה הוצרך לומר ולא תגעל נפשי אתכם.

ולמדו מהכא חז"ל במדרש תורת כהנים, שכאן מבטיח לנו הקב"ה הבטחה נאמנה, כי משאני גואל אתכם, שוב איני מואס בכם. דהיינו, שהגאולה האחרונה שיגאלנו השי"ת במהרה בימינו עם ביאת משיח צדקנו, תהיה סוף וקץ לכל צרותינו תחילה וראש לפדיקון נפשנו פדיה עולמית ונצחית שלא תפסק לנצח.

14 פסוק קאקא

הנה זה עומד אחר בתלבו ע"פ כן אמרו חז"ל (שמו"ד ב ג): "אף על פי שהוא חרב הרי הוא בקדושתו... לעולם אין השכינה זזה מכתל מערבי שנאמר (שיר השירים ב ט) הנה זה עומד אחר כתלנו". וכתבו המקובלים שכמו עצם לוח דתחיית המתים, כך נשאר לוח חיות ככותל המערבי, אשר ממנו פיוץ ממנו יתד לבנין הבית העתיד.

136

15

ומתוך האור לעינים להבין בזה מה שדייקא במוצאי שבת (ל"ו ב'שנה) מבקשים על הגאולה השלימה בביאת אליהו (לוח ב'נפש') עם משיח בן דוד.

בהם הם דברי הרה"ק מקאריץ ז"ע (אמרו פנחס שער ד אות נה-נו): "ומטעם זה נהגו לומר אליהו במוצאי שבת קודש (סג אור"ח סוף סימן רצט) ...כי אבר קטן יש באדם נסכו והוא בחינת חיים, כי המיתה בחטא עץ הדעת טוב ורע, ואכילת עץ הדעת היה בערב שבת ואותו האבר אנו נהנה אלא מאכילת מוצאי שבת קודש, על

כן הוא מבחינת חיים. ואליהו גם כן מבחינת חיים, כי עלה חי למרום, לכך אומרים אליהו במוצאי שבת קודש".

16

בית השלישי בזכות יעקב

ע"פ פי האמור יובן מה שבית השלישי הוא בזכות יעקב, כדמצינו (פסחים פח א): "מאי דכתיב (ישעיה ב ג) 'יהלכו עמים רבים ואמרנו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב וגו', אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק? אלא לא כאברהם שכתוב בו הר... ולא כיצחק שכתוב בו שדה... אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר ויקרא את שם המקום ההוא בית אל", ופירש הכעש"ט (פרשת בלק אות ו): "לא כאברהם שקראו הר שנאמר (איכה ה יח) 'הר ציון ששם', ולא כיצחק שקראו שדה שנאמר (מיכה ג יב) 'שדה תחרש', אבל לעתיד במהרה בימינו יבנה בזכות יעקב שקראו בית".

17a

AMAR HASHEM L'YAAKOV

- א HASHEM said to Jacob¹
ב HASHEM chose Jacob²
ג HASHEM will redeem Jacob³
ד A star will emerge from Jacob⁴

- fear not, My servant Jacob
- fear not, My servant Jacob
- fear not, My servant Jacob
- fear not, My servant Jacob

176

ELIJAHU HANAVI

Elijah the prophet, Elijah the Tishbi, Elijah the Giladi - May he quickly come to us with Messiah, son of David.

ולכן היו הכהנים משרתי ה' מראים את הנס הגדול לכל מי שהביא קרבנו ואומרים לו, ראה נא והתבונן כמו שעמוד עשן זה עולה ומתמר ביושר כדקל, ואינו נוטה מפני שום רוח וסערה, כך על ידי שהיימן בירושלים ובבית המקדש אצל עבודת הקרבנות, תזכה שיהיה לבך ישר לאבינו שבשמים ולא יטה לשום צד רע חס ושלום אפילו לא מפני רוח סערה נושבת, וכמו שאמרו חז"ל (סוכה מה): מה חמר זה אין לו אלא לב אחד, אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים.

Parshas Bechukosai 5776 | 4

Shevli Pinchas R. Friedman

21

The Letter "Vav" Represents Emes

We will begin to shed some light on the matter by introducing a valuable idea from the Shem MiShmuel (Bechukosai 5670). In his own hallowed way, he explains why Yaakov took the letter "vav" from Eliyahu's name. He refers to Rachav's request from the meraglim (Yehoshua 2, 12): "ונתתם לי אות אמת" — and give me a trustworthy sign (literally: "a letter of Emes"). The Zohar hakadosh (Vayechi 241b) teaches us that she requested the letter "vav," which represents Emes: "ומאי איהו אות אמת, דא אתו".

22

Now, Eliyahu HaNavi is called "Emes," as it is written (Tehillim 43, 3): "שלה אורך ואמתך" — dispatch Your light and Your truth. Rashi explains that this is a reference to the Melech HaMashiach-- who is compared to light (ibid. 132, 17)--and to Eliyahu HaNavi, who represents "Emes" and is a trustworthy prophet. The poet expresses this fact in the zemiros sung on Motzaei Shabbas (Ish Chassid): "זפרה לו איש האמת" — and the man of "Emes" (Eliyahu) flew off.

In light of these facts, the Shem MiShmuel explains the significance of Yaakov's taking the letter "vav" from Eliyahu's name. When Yaakov Avinu foresaw that in the future HKB"H would send Eliyahu to prepare Yisrael for the geulah, he feared that Eliyahu might choose not to go. Seeing as Eliyahu represented Emes, which is associated with strict "din," he might deem Yisrael unworthy and refuse to come and herald the geulah. Therefore, Yaakov cleverly took the letter of Emes—the letter "vav"—from Eliyahu's name: "So that the his midah of Emes would not be complete (absolute) until after Yisrael's geulah; so that the geulah could transpire beyond the boundaries of absolute 'din.'"

כי הלוא כל זמן שבית המקדש היה קיים והכהנים בני אהרן היו עומדים על משמרתם לשרת להקריב אישי ה', וכהן גדול באורים ותומים מלוכב להגיד את דבר ה', ולצידו חכמי ישראל יושבים בלשכת הגזית לשפוט את העם וללמדם הדרך ילכו בה, היתה הקדושה שורה על כל יושבי הבל, והיה אור גדול יוצא מבית קדשי הקדשים ומטהר את אור העולם וכמו שאמרו חז"ל (תענית טז). שנקרא הר המוריה מפני שמשם יוצא הוראה לישראל.

ואת רוח הקדושה הזו שאבנו בני ישראל אל קרבם, ולמדו ליראה את ה' וללכת בדרכי מצותיו באהבה ויראה תמימה, כמו שאמרו חז"ל בגמרא (ביב כא). שהיו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים, מאי דרוש כי מציון תצא תורה (ישעיה ב ג), וכתבו רבותינו חכמי התוספות (ד"ה כי מציון) הטעם למה הושיבו אותם דוקא בירושלים, לפי שהיה התינוק רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה, היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה. כדררשינן בספרי (פרשת ראה פסקא ק) מהפסוק (דברים יד נג) 'למען תלמד ליראה' וגו' גדול מעשר שני שמביא את האדם לידי תלמוד תורה, לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה.

ועל זה הדרך כתב בספר החינוך בפרשת מעשר בהמה שבפרשה זו (מצוה סט) שמשרשי מצות העלאת המעשרות לבית המקדש הוא, שהאל ברוך הוא בחר בעם ישראל וחפץ למען צדק להיות כולם עוסקי תורתו ויודעי שמו, ובחכמתו משכם אליו

19

וחשבתי על זה האופן לומר, כמה שמצינו במשנה (אבות פ"ה מ"ה) שמנה התנא עשרה נסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש, ואחד מהם היה שלא נצחה הרוח את עמוד העשן, והיינו כמבואר בסוף פרק קמא דיומא (כא): דאזיל ואתי כדיקלי ואבדורי לא הוה מיבדר, דהיינו שהיה עשן המערכה עולה ומיתמר כעץ דקל זקוף ולא היה מתפזר כדרך העשן, וכמפורש ביומא שם שאפילו כל הרוחות שבעולם אין מזיזות אותו ממקומו, וזה היה נס גדול שאף על פי שהעורה היתה רחבה הרבה, ורוחות מצויות נושבות שם בחזק עם כל זה לא הזיזו את עמוד העשן ממקומו.

אמנם מהו מהות נס זה ולשם מה הוצרכו לו, אפשר כי רמז גדול טמון בזה לרמז אל העם המביא קרבנותיו להקריב על מזבח ה', כי מטרת הקרבת הקרבן הלוא היתה לייחד לב ישראל לאביהם שבשמים.

In this manner, we can propose an explanation for the concept that HKB”H’s trademark is “Emes.” We have learned in the Mishnah (Avos 2, 4): “אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו”—**do not judge your fellow until you have been in his position.** In his lessons on Pirkei Avos, the Sefat Emes says something amazing: “אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, כלומר במקום חברך אי אפשר להגיע”—in truth, you will never be in the position of your fellow man, because no two people’s thoughts and opinions are exactly alike; therefore, do not judge your fellow at all.

This is the reason HKB”H is the ultimate King and Judge of all mankind. Seeing as He created all human beings, He is familiar with their abilities and personality traits. Therefore, it is only appropriate for Him to judge them; for only He can relate to their actual position. This is the message conveyed by David HaMelech (Tehillim 33, 13): “משמים הביט ה' ראה את כל בני האדם, ממכון שבתו השגיח אל כל יושבי הארץ”—**from heaven Hashem looks down, He sees all mankind; from His place of dwelling He oversees all the inhabitants of earth.** Then he explains: “היוצר”—because He fashioned their hearts, He is able to comprehend their deeds. Similarly, he states elsewhere (ibid. 103, 14): “כי יזא ידע יצרנו זכור כי עפר אנחנו”—**for He knew our nature; He is mindful that we are dust.**

Thus, we can suggest that this is the implication of the statement that HKB”H’s trademark is described by the three letters אמ”ת. For, HKB”H judges every individual Jew according to his merit and status. First of all, there are the tzaddikim

represented by the letter “aleph” of אמ”ת. Then there are the intermediates represented by the letter “mem” of אמ”ת. We conclude with the reshaim represented by the letter “tav” of אמ”ת. As for the remainder of Yisrael, they are represented by the other letters of the aleph-beit, spread out between the three letters of אמ”ת—each individual according to his spiritual level. Sometimes they are closer to the tzaddikim; sometimes they are closer to the intermediates; sometimes they are closer to the reshaim, chas v’shalom, G-d help us.

Based on this explanation, we can begin to comprehend the Gemara’s elucidation (Yevamot 121b) regarding the passuk (Tehillim 50, 3): “וסביביו נשערה מאד, מלמד שהקב”ה מדקדק: עם סביביו כחוט השערה”—**and His surroundings are extremely turbulent” teaches us that HKB”H is exacting with those closest to Him, to the extent of a hairsbreadth.** Due to their lofty, exemplary level, they resemble the letter “aleph” of אמ”ת; as such HKB”H demands that they serve Him commensurately. The intermediates are judged and treated like the letter “mem”—somewhere in between the Emes of the tzaddikim and the Emes of the reshaim.

divine trademark of Emes exists and applies to all creatures in the universe. So, in the heavenly realm, surrounded by the ministering angels, who lack a yetzer hara, Emes took the form of the letter “aleph.” At that level of Emes, HKB”H is exacting to the degree of a hairsbreadth. From that perspective, Emes’s opinion makes perfect sense. Held to those standards, man should not have been created; for he is all lies—the opposite of Emes.

Yet, we learned a fundamental principle in the Mishnah: **“Do not judge your fellow until you walk in his shoes.”** Therefore, HKB”H reacted cleverly—as the Midrash describes—by taking Emes and casting him down to earth, as affected and colored by the yetzer hara. Thus, the aspect of the “tav” of אמ”ת was revealed. For, this is the hidden meaning of HKB”H’s trademark of אמ”ת, which extends from one extreme to the other, encompassing even the reshaim, who resemble the letter “tav.” Seeing mankind in that light, with all of its difficult trials and tribulations, Emes would realize that in the final analysis man deserved to be created. For, it is his sacred task to wage a war to the bitter end against the relentless yetzer hara. Even if he fails, chas v’shalom, and falls prey to the yetzer, he can make amends through teshuvah.

33 Thus, we can reconcile the contradiction we encountered regarding the nature of Emes: Is it “din” or is it “rachamim”? As explained, Emes is the midah of Yaakov; it is “tiferes”—a combination and blend of “chesed” and “din.” This is the deeper significance of the name אמ”ת—HKB”H’s trademark. With this midah, HKB”H judges every individual according to his appropriate spiritual level and status. Someone worthy of “chesed,” HKB”H judges with the aspect of “chesed” contained within “tiferes”; in such a case, Emes reflects pure “chesed.” Conversely, someone worthy of punishment, chas v’shalom, HKB”H judges with the aspect of “din” contained within “tiferes”; in such a case, Emes reflects absolute “din.”

ע"ג מ"ג
34

**י"ג מדות של רחמים
כנגד יעקב וי"ב בניו**

חשבתי דרכי להעלות על שלחן מלכים
רעיון חדש, לבאר לפי זה מה שהכניס הקב"ה
מדת "ואמת" בין י"ג מדות של רחמים, על
פי מה שמבואר ב"מאור ושמש" פרשת ויחי
לפרש הפסוק הנ"ל: "כל אלה שבטי ישראל
שנים עשר, וזאת אשר דיבר להם אביהם,
ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אותם." כי
יעקב וי"ב בניו השבטים הם כנגד י"ג מדות של
רחמים, לכן לפני פטירתו התחבר יעקב עם י"ב
בניו כדי לעורר י"ג מדות של רחמים, ועל ידי
זה המשיך להם הברכות משורש כל הברכות
שהן י"ג מדות של רחמים.

We have now been enlightened! We can better comprehend Yaakov Avinu's exalted act. He took the letter "vav" from Eliyahu's name as collateral that he would come and herald the complete geulah at the end of days. As the SheM MiShmuel explained, Yaakov took the letter of Emes from Eliyahu, so that he would not redeem Yisrael with the midah of Emes—which reflects "din"—but rather with the midah of "rachamim."

Based on what we have discussed, let us add an intriguing point. Eliyahu HaNavi was given the title of "אמת". Due to his elevated status, he was counted among the tzaddikim that are judged with the "aleph" of "אמת". Due to his extreme righteousness, He zealously defended the glory of Hashem and denounced Yisrael, as it is written (Melachim I 19, 10):

he said, "ויאמר קנא קנאתי לה' אלקי צבאות כי עזבו ברייתך בני ישראל" have acted with great zeal for Hashem, G-d of Legions, for Bnei Yisrael have forsaken Your covenant." HKB"H took issue with Eliyahu for condemning Yisrael and decreed that he should attend every Brit Milah; this is explained in Pirkei D'Rabbi Eliezer (Chapter 29).

Therefore, Yaakov feared that Eliyahu might come and herald the geulah with his particular attribute of Emes—reflecting the aspect of "din" incorporated within the midah of "tiferes." In other words, he would redeem them only if they served Hashem with his elevated level of Emes, characterized by the letter "aleph."

Therefore, Yaakov cleverly took the letter "vav"—the letter of Emes—as collateral; he added it to his own name, producing Yaakov spelled fully with a "va" יעקוב—in keeping with the passuk: "תתן אמת ליעקב"—grant "Emes" to Yaakov. He wanted to ensure that Yisrael would be judged according to the Emes of Yaakov. When Yaakov blessed the shevatim, he blessed them individually, each according to his own merit and level of Emes. Thus, with regards to the berachot bestowed upon the twelve shevatim before Yaakov's death, it states (Bereishit 49, 28):

אלה שבטי ישראל שנים עשר, וזאת אשר דבר להם אביהם, ויברך אותם איש אשר "כברכתו ברך אותם"—all these are the shevatim of Yisrael, twelve, and this is what their father spoke to them and he blessed them; each according to his blessing, he blessed them.

At this point, how nice it is to have gained a better understanding of the words of the Maharal. He explained that Yaakov took the letter "vav" from Eliyahu's name five times in order to create a virtual handshake. We explained that he intended to do so as is customary with the right hand; so that Eliyahu would redeem Yisrael with the midah of "chesed" and not with the midah of "din"—which is associated with the left hand. We explained that Yaakov's midah of chesed is part of the midah of "tiferes"—which encompasses both "chesed" and "din." Accordingly, Yaakov shook Eliyahu's right hand, so that he would come to herald the geulah from the perspective of chesed—the right hand contained within the midah of "tiferes"—swiftly, in our times. Amen.

41 R. Leff Outbooks: Insight

The attribute of emes is personified by Yaakov. For this reason Satan chose to wrestle with Yaakov and not with Yitzchak or Avraham. Avraham personified chesed (kindness) and Yitzchak personified avodah (service to Hashem). Satan knew that as long as emes was not firmly established in the world, he could live with chesed and avodah. Without emes, chesed can be distorted into sexual immorality and avodah into idolatry. Once emes is firmly established, however, then chesed is true chesed and avodah is true avodah. The Telzer Rosh HaYeshivah, Rabbi

356

אולם יעקב אבינו שעבד את ה' במדת תפארת, שהיא מדת הרחמים הממוצעת בין החסד של אברהם ובין הגבורה של יצחק, שלא המשיך חסדים רק לאלו הראויים לכך, וכן לא המשיך גבורות ודינים רק לאלו הראויים לעונש, נמצא כי במדה זו צריך שיקול אמיתי וכוון, מתי להשתמש במדת החסד ומתי להשתמש במדת הגבורה, לכן נקראת מדה זו "נורא" כי יש פחד נורא שלא להשתמש במדת החסד או מדת הגבורה שלא במקום הנכון.

40

משואל

כי קרבה זמן ישועתנו וע"כ מתחוק ומתגבר השקר מאד אפי' בין אנשים שתעודתם להיות מבקשי אמת, וצריך כל איש חיזוק גדול מאד שלא יתפס בפח השקר כי עת רעה היא היינו שליטת קליפה זו הנקראת רעה כמ"ש ביוה"ק. וזה נסיון גדול בזמנינו אלה ולא כל אדם זוכה לעמוד בנסיון. והעצה היעוצה לזה להיות המיד בוכרנו שניתן נסיון זה לפנינו ובאשר יזכור באותו רגע כי עתה הוא מנסה בזה נקל לו לעמוד בנסיון, וכמ"ש במדרש

(רות פ"ה) אילו הי' ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו וישמע ראובן ויצילו מידם בכתפו הי' מוליכו אצל אביו, וכן רבים במדרש. ויש להתמלא רחמנות על איש הנלכד בפח זה ומתגברת בו מדת השקר, כמו שמתבאר האיש להתמלא רחמים כשוראה את חבירו נלכד בפח הגשמי וליסטים שובין אותו למכרו למרחקים, כי טבע הישראלי להיות דבק במדת האמת. וע"כ נזכר בני ישראל המש פעמים בפסוק אחד כנגד חמשה חומשי תורה, להורות כמו שהתורה היא תורת אמת כן ישראל כולו זרע אמת היפוך זרע עמלק, ורק מצד התגברות כח עמלק נתפסו ברשת זו טמנו להם, וע"כ בחמשה מקומות יעקב נטל את וא"ו שהוא אות אמת כבוז"ק (ח"ג ב.). משכון מאליהו לתורות שמדת האמת היא ממושכנת אצל ישראל שהם זרע יעקב כבחמשה חומשי תורה וכשינאלו מזרע עמלק שהיא המלחמה האחרונה ע"י אליהו תתגלה האמת בעולם, אכ"ר ב"ב:

42

דברי בחקותי ישראל רסא

* והנה דבינו האריז"ל סידר את י"ג המדות של רחמים כך: אל, רחום, וחנון, ארך, אפים, רוב חסד, ואמת, נוצר חסד, לאלפים, נושא עון, ופשע, וחטאה, ונקמה. נמצא לפי זה כי מדת "ואמת" שהיא המדה השביעית היא במרכז כל המדות, מימינה יש ו' מדות וכן משמאלה יש ו' מדות.

לפי זה יש לומר חידוש גדול, כי מדת "ואמת" שהיא במרכז כל המדות, היא כנגד יעקב אבינו שמדתו אמת בבחינת אות ו', ושש מדות שמצד ימין הן כנגד ששה שבטים, ושש מדות שמצד שמאל הן כנגד ששה הנותרים ולפי זה מבואר היטב מה שהכניס הקב"ה מדת "ואמת" בתוך י"ג המדות של רחמים, כי זאת היא בחינתו של יעקב שממשיך ממדת האמת, לדון כל אחד מיישראל הנכלל באחד מ"ב השבטים במדת הרחמים לפי מדרגתו בבחינת: "איש אשר כברכתו ברך אותם".

39 שם חסד בחקותי

ברש"י (כ"ו מ"ב) בהמשה מקומות נכתב יעקוב מלא ואליה חסר שיעקב נטל את וא"ו משמו של אליהו שיבוא ויבשר גאולת בניו. הנה כ"ק אבי אדומ"ר וצ"ל ליה הגיד שעמלק הוא הפסוק היעקב אשה שיעקב הוא ישר ע"כ שמו ישראל וישורו ועמלק מלשון מעוקל עתה"ד, וזהו יש לפרש מה שאנו אומרים בסעודה שלישית שהיא נחלת יעקב לבר נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין שעמלק הוא קליפת כלב:

ויש לומר עוד דיעקב מדת אמת כמו שנאמר (מיכה ז') תתן אמת ליעקב, ועמלק הוא תכלית השקר ועל כן אם שקרת במדות ובמשקלות הוי דואג מעמלק, וע"כ תורה דכתיב בה (משלי כ"ג) אמת קנה ואל תמכור היתה צריכה להיות מחויבת עמלק קודם מתן תורה, וכן לפעיד טרם שתתגלה מדת האמת בעולם, וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויטהר לבבנו לעבדו באמת צריך שתהי' מחייבת עמלק (ישעי' ל') ולא יכנו עוד מוריך, וכתב הרמב"ן (שמות י"ז ט') כי

המלחמה מן המשפחה הזאת היא הראשונה והאחרונה לישראל, וכל אשר עשו עמהם משה ויהושע בראשונה יעשו אליהו ומשיח בן יוסף באחרונה, עכ"ל. כי ידוע ששמה ואליהו מדת מדת אמת כבמדרש שלה אורך ואמיתך י"א שאמיתך זה משה שנאמר בכל ביתי נאמן הוא, וכן אמיתך זה אליהו שנאמר ודבר ה' בפני אמת. ויש לומר גמי שטרם נתגלה מדת האמת מתעוררת ומתחזקת מדת השקר כענין קדירתא דצפרא המחזר בוהר שקודם שמאיר היום מתגבר החושך, וע"כ קודם מתן תורה ויבוא עמלק, וכן קודם ביאת המשיח יתגבר השקר בעולם, וזה סימן גדול על זמנינו אלה

דברי בחקותי ישראל רסא

אי נני כי לגאולה העיקר הוא האמת, וזה העיכוז לגאולה משום וטהי האמת נעדרת (ישעי' נט, טו), ולכך אום וא"ו שהיא אמת נטל לערצון היינו יהיה איך שיהיה אך שידעו על כל פנים צענמם האמת, נזכות זה מהיה הגאולה:

We live in the period of *ikvesa d'meshicha*, the last stage of exile, about which Chazal say, "Truth will be missing." The Yerushalmi says that when people lie, nature follows suit. Clouds form, and it appears that rain will fall, but no rain falls. Today a person can arise in the morning and dress in imitation cotton clothing, put on imitation leather shoes, sit on an imitation wooden chair, eat a breakfast of imitation egg with imitation meat, salted with a salt substitute and washed down with fruit juice that contains no fruit. We live in a period where truth is lacking — hence the proliferation of synthetics and imitation, even in nature itself.

47

מידת האמת מתחיל בהקפדה על דיבור של אמת, כפי שנאמר הכלל "תנועת האיברים החיצונים מעוררת הפנימית" (מסילת ישרים פ"ז), גם המעלה הגדולה של מידת האמת - שלימות האמת מתחילה בדברים הפשוטים החיצונים של דיבורי אמת.

העבודה למעשה ע"י דיבורי אמת

48

העבודה למעשה, יש לקחת זמן מסוים ביום ולהקפיד שבזמן זה הדיבורים יהיו אך ורק דיבורי אמת, אם אינו יודע במדויק אל ירחע מלומר איני יודע או בערך זה כך, כמאמר החכם "תרוץ עצמך לומר איני יודע", ובוזה מבחן האדם עד כמה הוא מקפיד על דיוק הדברים. לפעמים אנו בוזים לתרגילים הפשוטים האלו, נדמה לנו שכדי להתרגל למעלה גדולה יש להעמיס על שכמנו משימה גדולה ולעמול עליה עמל רב, אבל כבר לימדנו והורנו רבותינו שהדרך אל השלימות מתחילה מאותן פעולות קטנות כביכול, ומתוך המעשים הקטנים הללו של ההתרגלות לדבר דיבורי אמת צומחת שלימות המידה, תנועת האיברים החיצונים מעוררת את הפנימיות להיות איש אמת בפנימיות.

49

תו לתת פרשת בחוקותי עליון

כותב הגאון רבי אליעזר לאפיאן זצ"ל ראש ישיבת תורת אמת בלונדון: מובן שטמונים בדברי רש"י אלו סתרי תורה, אבל ניתן לבאר על פי פשוטו.

יעקב אבינו רצה לרמז לאליהו שהיה מקנא קנאות ד' צבאות, שאולי יהיה קשה לו לבשר את גאולת ישראל בדור שפל כדור הגאולה, לכן רמז לו על אהבת השי"ת לישראל באיזה מצב שיהיו, כמו שמצינו בחומש במדבר (ח. יט) "ואתנה את הלויים... מתוך בני ישראל" לעבוד את עבודת "בני ישראל" באהל מועד ולכפר על "בני ישראל" ולא יהיה ב"בני ישראל" נגף בגשת "בני ישראל" אל הקדש. ופרש"י חמשה פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה להודיע חיבתן של ישראל שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד, כנגד חמשה חומשי תורה. בזה מובן שיעקב אבינו נטל בחמשה מקומות אות משמו של אליהו, כנגד חמשה אזכרות במקרא אחד עד ולכפר על בני ישראל, בזכות שקבלו חמשה חומשי תורה.

ומה שנטל ממנו את האות וא"ו, יתכן שזה רמז כנגד ששה סדרים שבתורה שבעל פה, שבזכות תורה שבע"פ שלא תיפסק מהם בשום דור הם ראויים להגאל. ואפשר שמטעם הנ"ל תקנו חז"ל להזכיר חמשה פעמים בסמיכת גאולה לתפילה שם ישראל, צור "ישראל" קומה בעזרת "ישראל" ופדה כנאומך יהודה ו"ישראל" גואלנו ד' צבאות שמו קדוש "ישראל" ברוך אתה ד' גאל "ישראל", כדי לעורר אהבת השי"ת לישראל כנגד חמשה חומשי תורה שבזכותה תחוש גאולת ישראל ופדות נפשם.

זכרון צבי - לב אליהו ח"ב עמ' רע"ג

כח האמת - לעמוד על נקודת האמת

מור"ר הגרא"א דסלר זצ"ל דיבר על האופנים השונים ברכי לימוד המוסר, כגון ע"י התפעלות, שפתיים דולקות, ציורים חושיים, לעורר את הרגש, והוסיף עוד נקודה בלימוד המוסר וכפי שהגדירה: לעמוד על נקודת האמת (ע"י מ"א א עמ' 57), שהאדם יאמר לעצמו - כפי שעדיין מצלצל באזני לשונו - "אובער די אמת איז אמת" [אמנם האמת היא האמת], כלומר, שהאדם יתבונן לעצמו איך להאזין בנקודת האמת ולא ינסה לרמות את עצמו ולטייח את מעשיו. הרי סיבת החטא כפי שאמרו חז"ל (סוטה ג.) אין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות, שהוא בלבול הדעת המביא את האדם לידי עבירה, גם משום שכל ההווה של האדם ומצבי רוחו יונקים מהדמיונות, או משום שלא העריכו אותו מספיק או משום שהגשמיות שלו לא טובה, ואינו מודע אל האמת. מור"ר זצ"ל אמר שזהו גם כוחו של היצה"ר שמאמת את השקר ומכסה את האמת, אבל עם כל זאת אינו יכול להסתיר את כל האמת, כדוגמת מפה קצרה המכסה את השולחן, לכל צד שימשכו אותה הצד כנגדו ישאר מגולה, כך הוא היצה"ר אפילו שמכסה את האמת אין בכוחו לכסותו לגמרי, אבל אם האדם ירצה לראות את האמת, ויוציא את עצמו מעלמא דשקרא עם כל דמיונותיו, וישיכיל להבין איך כל עוה"ז עומד על דברים טפלים ואפלים, כי אז יוכח לראות את האמת שבכל דבר. מהו מצבו האמיתי בתורה ובתפלה, ומה מצבו בבין אדם לתברו וכתוך ביתו, ומהו יחסו לעולם האמת - לערכים אמיתיים ורוחניים. על ידי שמקשר את עצמו לנקודת האמת, לא נותן לשקר ולדמיון לשלוט עליו, אלא רק דברים אמיתיים קובעים את מצבו.

"ותשלך אמת ארצה" - אחיזה בנקודת האמת

45

יסוד זה של יכולת האדם לעמוד על נקודת האמת ולבקר את עצמו נובע מכח "ותשלך אמת ארצה", שאפילו בתוך ארציות עוה"ז עד כמה שאדם אוהו ודבק באמת עם שאיפה חזקה להיות אמיתי וכן עם עצמו, באותה מידה יוכל להתרומם מהארציות. מצד אחד אדם חי בעוה"ז שהוא עלמא דשקרא, השקר שולט בכל, רוב מעשי האדם הם דברים טפלים, חצאי דברים, חוסר שלימות, אך מאידך יכול האדם לעמוד על המשמר וככל שירצה לבנות את עצמו לעמוד על נקודת האמת, יוכל להעלות את עצמו מהארציות, ע"י הכח האדיר של האמת - "אמת מארץ תצמח".

שיקח האדם את עצמו לפחות עשרה רגעים בשבוע ויבדוק את מצבו האמיתי, היכן הוא עומד בדיוק, לא כדאי לבדוק את כל המצב כי אז עלול להתפס ליאוש, אך יקח חלק מהדברים ויעלה שלב אחר שלב, יבדוק את מקומן של התורה והתפלה שלו במבחן האמת לאור האמת, ואם יחזק אצלו את בקשת האמת יזכה לסייעתא דשמיא למצוא את האמת.

46

איש האמת - איש השלימות

כפי שביארנו, אמת אינו רק בדיבור, אלא הוא בכל מכלול חיי האדם אשר עושה את כל המעשים בשלימות, והלואי שיוכנו השי"ת שלא רק המעשים הגשמיים ייעשו בשלימות, אלא גם המעשים הרוחניים יהיו בשלימות, תפלה בשלימות, תורה בשלימות, חסד בשלימות. וזהו הלימוד ממידת האמת של יעקב, כל חסרון בשלימות פוגע ופוגם במידת האמת, ומאידך כל השתדלות לשלימות היא מכח השאיפה להיות איש אמת. אמנם אמירת דברי אמת זו תוצאה ממידת האמת, אבל גם שורש